

UREDNIŠTVO
IN UPRAVNIŠTVO
JE V LJUBLJANI.

POSAMEZNE
ŠTEVILKE PO 10
VINARJEV.

NOVA DOBA

NAROČNINA ZA
CELO LETO 8 K,
ZA POL LETA 4 K,
ZA ČETRT LETA
2 K.
V LJUBLJANI S
POŠILJANJEM NA
DOM ISTE CENE.

GLASILO SLOVENSKE GOSPODARSKE STRANKE.

IZJAJA VSAKO SREDO IN SOBOTO. — ZA OZNANILA SE PLAČUJE OD TROSTOPNE PETIT-VRSTE PO 15 H, ČE SE OZNANILA TISKA ENKRAT, PO 12 H, ČE SE TISKA DVAKRAT IN PO 8 H, ČE SE TISKA TRIKRAT ALI VEČKRAT. — DOPISE IZVOLITE FRANKOVATI. — ROKOPISOV NE VRAČAMO. — NA NA ROČBE BREZ ISTODOBNE VPOŠILJATVE NAROČNINE SE NE OZIRAMO. — UPRAVNIŠTVU BLAGOVOLITE POŠILJATI NAROČNINE, REKLAMACIJE, OZNANILA, J. ADMINISTRATIVNE STVARI.

Naša pot.

Kadar se porodi kaj novega, se vedno povprašujejo ljudje zvedavo: ali bo ali ne bo. Če se rodi otrok, če zgradi nov most, če se ustanovi nova stranka, — vselej nastane vprašanje, ali je podlaga taka, da more dotična stvar vspevati. Pri otroku upoštevamo telesno krepkost, materino zdravje itd.; pri mostu material, način stavbe, solidnost temelja; pri novi stranki pa se vprašamo o njeni potrebi in o ljudeh, ki se zbirajo v njej.

Vselej, kadar nastane kaj novega, pa dobimo tudi ljudi, ki so navdahnjeni z najhujšim pesimizmom. Vse gledajo črno, in zaradi stvari, na katero se navadno oko niti ne ozre, napravljajo najgorostnejša prorokovanja. Zapiše veter — vidijo vihar; pade kaplja dežja — prorokujejo blisk in tresk. So posebljena negacija življenja. Da bi bili pa sicer nepotrební, ne moremo trditi: vse kar je vstvarila zemlja ima opraviti svoj namen in svojo nalogo. Kar pa je direktno slabega, se uniči samo po sebi.

Tudi tedaj, ko se je zaznala ustanovitev „Slovenske Gospodarske Stranke“, se je čul od tu in tam glas dvomljivosti in nezaupanja. Enemu se je delalo ob ustanovitvi premalo hruma in šuma; pretiho mu je bilo, češ da bi se morali udariti kakor s strelo med Slovence; drugemu se je zdelo, da si je namazala stranka svoj voz s premalo obilico socialnega olja; tretjemu ime ni bilo všečno; četrtemu je bil osnutek programa prekratek, t. j. suknja bi morala segati vsaj do gležnjev po staroslovenski navadi; prišel je peti in dejal, to sploh nisuknja, nego je le rajca; šestemu se je zdelo, da sedimo preveč za pisalno mizo in da ne gledamo nič na okrog. Pa bili so tudi taki, ki so mislili, da je stranka kakor Bog in „Slov. narod“ kakor Mozes, ki mu daje stranka svoje postave...

Vse to smo vedeli mi že naprej — in žalostno bi bilo, če bi pričakovali kaj drugega. Da zmaje ta in oni z glavo, da ne more biti nobeni ostoječih strank naš program povšeči, je jasno kakor beli dan: če bi hoteli dopasti klerikalcem, bi morali biti naš program klerikalen; če bi hoteli dopasti liberalcem, bi morali zaklinjati, da ni Slovincem nobena stranka bolj potrebna nego liberalna; če smo hoteli dobiti v socialni demokraciji svoje pristaše — čemu si ustanavljamo potem svojo stranko.

Zdrav razum mora dati vsakomur izmed nas, da nas voditelji nasprotniških strank ne morejo povzdigovati v deveta nebesa nego nas morajo toliko kolikor menijo, da

smo jim tekmeči, že s prirojenega čuta za samoobrambo, pobijati vnaprej, dasi vpricho mladosti stranka ne morejo delati še nikakršne končne sodbe, ki jo bo mogoče izreči nad nami šele takrat, ko bomo imeli zaseboj nekaj let strankarskega življenja.

Vendar tudi naši nasprotniki si eno lahko predočijo, da se moramo mi kot gospodarska stranka vezati najprej za pozitivno delo. Kaj si mislimo o gospodarju, ki samo razdira in ničesar ne zida? Res je, da je časih duševna siromaščina in krivo izvajanje raznih pismenih in ustmenih napadov na nas premikavno, da bi opustili priliko in ne zavrnili svojih nasprotnikov kakor menimo, da jim gre, ali v teh polemikah ne vidimo niti svoje namere niti ciljev, ki si jih stavljamo kot člani S. G. S. Ali bi storili s takim prerakanjem kaj drugega kakor razdirajoče delo; bi li ne porabili v takem boju vse svoje moči na škodo pozitivnega dela?

Res je tudi dalje, da se da govoriti o kakih stvareh leta in leta, pa še ne pridemo do konca. Kaj imamo od tega, če se pripravimo z drugimi strankami o načelih klerikalizma, liberalizma ali socializma — ker je to skóro vse le samo teorija, izšla vedno iz enostranskega stališča, kaj imamo od raznih idej in ideologij, od lepih sanj v bodočnost, ki imajo interes le za človeka, ki nima bolj potrebnega dela, nego se vstopiti v učenjaške knjige in magari celo življenje raziskavati, ali je narodnost narovoslovno opravičena, ali religiozno itd. — Kaj ima od vsega tega slovenski narod, ki nima kruha? Kake direktne koristi pa prinašajo našemu ljudstvu ti prepiri, ki so nam prešli tako v kri in meso, da mislijo nekateri, kjer ni polemik ni političnega delovanja? Da je mnogo Slovincem tako politično brezbriznih ni vzrok nič drugega, nego da so postali siti takih bojov za prazen nič; ali vsaj od katerega mi kot slovenski narod nimamo nikakršne koristi, če so taki — ali taki.

Naša pot nas torej ne vede tako proti raznim strankam, kakor izven njih, poleg njih. Pred očmi gospodarski blagor vsega naroda — tako klerikalno, socialistično kakor liberalno mislečega. Zaraditega bo tudi naša dolžnost, da podpiramo vsako stranko tam in tedaj, kadar hoče izvesti tiste točke svojega programa, ki jih moramo smatrati kot koristne, ako že ne za gospodarski položaj vsega naroda, vsaj posameznega stanu. Sodelovanje raznih strank na kakem velikem gospodarskem podjetju — torej zblizanje, trezno in premišljeno delo; ne pa razvnevanje strasti, stru-

penost in kar je še podobnega, ki obrača pozornost javnosti v preveliki meri na se zaradi senzacije, ki leži več ali manj v vsakem prepiru.

Ako ne imenujemo domovine samo tiste dežele, kjer je potekla sinovom in hčeram kaknega naroda zibel, nego razumemo pod besedo domovina tudi deželo, katere gospodar je dotični narod tudi v gospodarskem oziru, potem moramo priti do bridkega spoznanja, da je slovenski narod danes brez domovine; gospodar na naši zemlji je tujec: Nemec in Italijan. Kjer se da dobiti kaj iz zemlje, kjer se pretvarja vodno moč v zlato, kjer so surovine na mestu in v obližju cena delavska moč — povsod je zasedel slovensko zemljo tujec. Kjer so boljše službe, kjer so odločilna mesta pri vladnih uradih — na nje nam pošiljajo tujce. Ali ni znamenje naše popolne nezmožnosti, naše brezbriznosti, da ima celo Kranjska dežela, kjer je komaj 6% Nemcev za deželnega predsednika Nemca?!

Da so vse take stvari mogoče, se zgodi le zaraditega, ker je odvrnjena od njih naša pozornost. Tujec nam sesa na lastnem telesu le zaraditega, ker se mi tega ne zavedamo tako, da bi našlo to zavedanje tudi svoj konkretni izraz v odločnem odporu.

Govoriti narodu, naj tujcev ne podpira, naj se bojuje proti njim, ne zadostuje. To so delale že desetletja in desetletja razne stranke po Koroškem, Stajerskem, Kranjskem in Primorskem, a uspeh tega navduševanja je docela ničev. Šele, kadar privedemo slovensko ljudstvo do tega, da si prične zboljšavati svoj gospodarski položaj, da poseduje stvar, s katero lahko trguje in kupčuje — šele tedaj smo ga pridobili za uspešen boj proti napredovanju tujcev na slovenski zemlji, zakaj pri razpečevanju svojih, t. j. slovenskih izdelkov zadene na tujega trgovca, na tujega podjetnika, s katerim se mu je na trgu meriti. Tako pride ž njim v neposredni stik: s tem spozna šele, koliko mu tujec dejanski škoduje.

Z rastočim gospodarskim čutom, t. j. razumevanje za gospodarska vprašanja rodi in krepi slovensko podjetnost. Posledica tega je, da izpodrinemo tujce s slovenske zemlje.

Do sem nas pelje naša pot; vse delovanje drugih strank hočemo podpisati in pobijati edino s tega stališča.

V zanimanju za gospodarski dvig slovenskega naroda odvrnitev pozornosti od boja z mlino na veter k vprašanju kruha — v tem vidimo nastopati novo dobo kot periodo boja za osamosvojitev slovenskega naroda na gospodarskem polju.

LISTEK.

Ti si hotela!

Peter Altenberg.

Sedaj imaš svoj mir, dražestna gospa — — —
Ne motijo te več moji mrzli pogledi —
Tako si holetal!
Čul sem!
In minejo dnevi, leta, pomnože usodne udarce — —
In nekoč sedeš ob trudni uri za mizo in brskala boš v mojih pismih:
„Zbolel je zaradi mene; jaz pa sem hotela, da umira — — —“
Sedaj imaš svoj mir, dražestna gospa.
Umolkni plakanje, izvirajoče iz žalostne tožbe!
Tvoj pogled govori: „Vidite, takega Vas imam mnogo rajši!“
Si videla kdaj črnega pantra neprestano laziti po svoji kletki; neumorno, z rumenimi, blaznost izrazujočimi očmi? Si ga videla kdaj?! — —
In sedaj imaš svoj mir, dražestna gospa.

„Ostati si hočemo dobri prijatelji, Peter, ni res?! Ne? Kako?! Kaj — kaj Vam je?“

„Nič — — —“ sem dejal in ji podal roko v slovo.

Malopridnež.

Anton Čehov.

Ivan Ivanič Lapkin, mlad mož prijetne zunanosti in Ana Semjonovna Sablicka, mlado dekle s topim noskom, sta šla po strmem bregu navzdol in se vsedla na klop. Klop je stala tik ob vodi, sredi gostega vrbovega grmičevja. Kako prijazno mestecel! Tu sedečega nihče ne vidi, samo riba in pajki, ki švigajo kakor blisek sem in tja po površini vode.

S seboj sta imela trnke, mreže, hrošče in kar je še drugih potrebščin pri ribarjenju. Komaj sedeta na klop, vržeta trnke v vodo.

„Vesel sem neizmerno, da sva naposled sama“ je prišel Lapkin in se ozrl na okrog. „Mnogo vam imam povedati, Ana Semjonovna... zelo mnogo. Ko sem Vas videl vprvič... Za Vaš trnek prijemljejo... Razumel sem tedaj, zakaj živim, kdo je moje božansko bitje, ki mu naj podarim vse svoje pošteno, v delu potekajoče življenje... Biti mora velika žival... Ko sem vas videl, sem ljubil vprvič, zaljubil sem se strastno!... Pustite

trnek... da prime boljše... Povejte mi, predraga, rotim vas, ali smem upati tudi od vaše strani?... ne! To mi naj ne bo prisojeno, niti misliti si ne upam na to; smem... Potegnite!“

Ana Semjonovna je potegnila za trnek. Zakričala je. V zraku je cepetala zelenkastosrebna ribica.

„Moj Bog, ostriz! Oj!... Hitro! Pade s trnka!“

Ostriz se je res odtrgal s trnka in se vrge v svoj element. Bil je zopet v vodi.

Ko je hotel Lapkin uloviti ribo, je prijel kakor po naključju mesto za ribo — za roko Ane Semjonovne in jo kakor po naključju pritisnil k ustnom... Hotela mu je roko izviti, ali bilo je že prepozno: ustnice Lapkine so ji pritisnile kakor po naključju vroč poljub na roko. Vse to se je zgodilo nepričakovano. Prvemu poljubu je sledil drugi, potem je prišlo rotenje, zatiranje ljubezni... Srečne minute! Ali na tem svetu ni nobene absolutne sreče. Navadno ima sreča že v sebi kapljico strupa ali pa jo zastrupi kak zunanji dogodek. Tako se je zgodilo tudi sedaj. Ko sta se oba mlada vroče poljubovala, ju vzdrami naenkrat glasen smeh. Pogledala sta na reko in osupnila: do pasu je stal pred njima v vodi nag fant. Bil je brat Ane Semjonovne, gimnazijec Kolja. Stal je v vodi, gledal na zaljubljenca in se režal.

„A... a... poljubujeta se?“ je dejal, „Je že prav! Vaju že mamici zatožim!“

Toliko raznim skeptikom; tistim, ki smo jim bili do sedaj premalo jasni in nič manj v vpoštevanje i onim, ki so nam obljubili pismeno premišljevanje o naših težah.

Kolikor je potrebno in koristno za boljše razumevanje naših „tež“ smo vsikdar radevolje na razpolago.

Naš jezik, naša moč.

Vse sodelovanje sloni na medsebojnem razumevanju. Govor posreduje to razumevanje in oblika govora je jezik. Razlike jezika so meje medsebojnega razumevanja in s tem tudi meje sodelovanja. Če bi ne imeli ljudi govorečih dva ali več jezikov bile bi te meje neprekorajljive, vse sodelovanje moralo bi se omejiti samo na člane iste narodnosti. Vsaka narodnost razvijala bi se sama zase, nikdar bi ne mogla nastati kaka mednarodna politična struja.

Kakor je danes položaj, posreduje do gotove meje sodelovanje med dvema različnima narodoma večje ali manjše število članov ene ali druge narodnosti govorečih oboje jezika. Ti so ali tolmači, osebe, ki se od posredovanja med različno-govorečimi živijo, ali pa člani ene narodnosti ki iščejo gospodarskih koristi v drugi. — Oni, ki govorijo drug jezik samo za šport, tu ne pridejo v poštev, ker se gre samo za gospodarsko sodelovanje. — Naravno je torej in povsod tudi potrebno dejstvo, da se tujec uči in posluša jezik one narodnosti, kjer išče gospodarskih koristi. Povsod, samo pri nas ne! Mi Slovenci smo menda edini, ki obvarujemo nas izkoriščajočega tujca še tega truda in tega ponižanja da bi se moral učiti našega jezika.

Ne samo, da mu prepuščamo vse, kar imamo, rado-voljno v izkoriščanje, učimo in poslušujemo se s posebnim veseljem njegovega jezika. S tem ga napravimo prepotentnega na naših tleh; vsled tega pozabi, da je tujec, in nastopa že kakor gospodar naše zemlje. S tem, da ga ne prisilimo govoriti naš jezik, mu sami dokazujemo, da je naš jezik zanj nepotreben, da se brez njega lahko izhaja. Da bo potem tak popolnoma nepotreben jezik zaničeval je samoobsebi umevno.

Seveda je tu mnogo kriv cel naš državni sistem, naše nemške ali pa vsaj z nemškim duhom napojene šole, celo postopanje od strani vlade in njenih uradov. Pa človek vendar izraste iz šolske dobe in razmisli; tudi vpliv vlade ne seza do skrajnosti in ne more ovirati samostojnosti mišljenja. Tedaj pa bi morali spoznati, kako mogočno obrambeno sredstvo da imamo v jeziku.

Kako hitro bi zginili samo nemški govoreči uradniki trgovci in obrtniki itd., če bi vsak Slovenec na naših tleh govoril samo slovensko! Da to ni nemogoče nam jasno dokazujejo naši narodni nasprotniki ki to načelo dosledno izpolnjujejo. Kako hitro bi pridobili veljavo in ugled našemu jeziku v javnih zavodih, pri uradih in v šoli, če bi že otroka vzgojili po gori označenem načelu. Hitro bi se na eni strani omejilo obsejno potujčevanje na drugi pa prišel pri med Slovenci živečih tujcih isti proces v našo korist. Kaj pa je vzrok, da se leto za letom na mejah toliko in toliko Slovencev ponemči? Dejstvo da govorijo nemški in pa gospodarska odvisnost od Nemcev. Nemci v slovenskih krajih so tudi gospodarsko odvisni od Slovencev; govore pa še vedno samo nemški, ker ni nikake potrebe govoriti drugače. Zato pa tudi ostanejo zvesti svoji narodnosti.

Kakor hitro bi jih torej z doslednim postopanjem prisilili do tega, da bi morali govoriti po naše, s tem dejstvom samim pridobi naš jezik ogromno na veljavi, ker postane v naših krajih splošno potreben; istočasno pa bi se moral pričeti tudi pri nas isti proces raznarodovanja tujcev, kakor se vrši vidno povsod drugod.

„Upam, da kot poštenjak ... „je jecal zardeli Lapkin. „Malopridnež, ki prisluškuje in podlo, nizko in sramotno je — koga naznaniti ... Nadejam se, da dostojen, pošten človek ...“

„Dajte mi rubelj in ničesar ne povem“, je odgovoril mladi poštenjakovič. „Drugače zatožim vse“

Lapkin je vzel iz žepa rubelj in ga izročil Kolju. Kolja je stisnil srebrni tolar v mokro pest, zažvižgal in odplaval proč. Naša mlada znanca pa se tega dne nista več poljubovala.

Prihodnjega dne je šel Lapkin v mesto in prinesel Kolji s seboj barve in veliko žogo; Ana je podarila Kolji vse polno škatljic. Potem mu je morala dati še gumbe z udelano pasjo glavo, da jih je imel Kolja za svojo srajco. Malopridnemu fantu je ta darežljivost očitno jako uga-jala in hotel je dobiti še več. Zato je mladi par tem vestneje zasledoval. Naj sta šla Lapkin in Ana Semjonovna, kamor sta hotela — Kolja je bil vedno za njima. Niti minute nista mogla biti sama. „Malopridnež!“ je škripal z zobmi Lapkin. „Tako mlad in že tako nesramen. Kaj bo šele kasneje?“

Celo leto nista imela uboga zaljubljenca miru pred Koljo. Vedno jima je pretel, da ju izda, zasledoval ju je skrbno in vedno zahteval novih daril. Nikdar ni bil zadovoljen, govoril je že celo o žepni uri. Kaj sta hotela? Obljubila sta mu tudi uro.

Gospodarska korist ki bi sledila iz takega postopanja za nas Slovence je naravnost nedogledna. Ne samo, da bi se nam na ta način ohranilo mnogo izvrstnih moči, ki se drugače polagoma potujčijo; ne samo, da bi pridobili marsikakega dobrega delavca ki živi med nami, nam pa v sedanjih razmerah ostane tujec in sovražnik, ne samo, da bi se otvorilo za Slovence nebroj prilik novih dohodkov, ker bi se na večini mest ne bi več moglo rabiti tujcev — dvignilo bi to postopanje na mah slovensko obrt in trgovino, in prav to postopanje izsililo bi takorekoč tudi slovensko industrijo, vsaj pa spravilo že obstoječo, do sedaj v rokah tujcev ležečo, na pot novega tekmovanja, tekmovanja v prijaznosti do našega naroda. Da se iz tega mora roditi prava narodna industrija, je menda popolnoma jasno.

Čas bi bil, da bi pričeli spoznavati in uveljavljati moč materinščine. Naši sovražniki so to že davno z največjim uspehom storili. Njihovega jezika se hitro učimo v svojo lastno škodo. Njihovega načina boja s pomočjo lastnega jezika se pa ne učimo, zopet v lastno škodo.

Vedno se še dobijo pri nas ljudje, ki trdijo, da nam strankarski boj koristi, da nam bistri um, da nam ostri orožje.

Resnica pa je, da potratijo naše najboljše moči, da je veliko delo brez najmanjšega gospodarskega uspeha za nas. Raji se pomerimo v boju s tujcem, tu se bo orožje bolje ostrilo in um se bo moral bolje bistrirati, ker je sovražnik močnejši. Vsak uspeh nam bo pa prinesel direktnih gospodarskih koristi, in le za te se gre v vsakem delu, tudi v boju.

Politični pregled.

Deželni zbori.

Ob tem času zborujejo na vseh krajih deželni zbori, in bolj kot kdaj prej se vidi danes vsa onemoglost in nezmiselnost teh naprav. Stanejo mnogo denarja davkoplačevalcev, ali njih uspehi in delovanje daleč ni v razmerju z njih draginjo.

Deželni zbori niso bili ustanovljeni prav nič zaradi družega, kakor ker je vlada hotela imeti institucijo, s pomočjo katere preseje kakor na rešetih poslance osrednjega parlamenta na Dunaju. Ni bilo namreč dovolj, da je imel volilno pravico le tisti, ki je plačeval visoke davke. Znal bi se vzlic temu zgoditi, da pride v parlament kaka oseba, ki bi ne bila vladi dovolj prijazna. Zato niso prvotno volili poslancev za parlament na Dunaju, ampak za posamezne deželne zборе. In šele ti zbori so pošiljali iz svoje srede po nekaj mož v centralni parlament.

Ko so bile vsled ljudskega pritiska vpeljane vsaj v toliko direktne volitve, da je volilec oddal svoj glas za poslance v parlament in ne več po ovinkih in posredovanju deželnih zborov, bi bilo pričakovati — ker je naprava izgubila svoj prvotni namen — da deželne zборе odpravijo ali pa jih vsaj razmeram in času primerno reformirajo. Seveda se to ni zgodilo.

Da današnji deželni zbori daleč ne odgovarjajo kake pametni in koristni napravi, nam ni treba hoditi po vzglede v Galicijo, Bukovino, Šlezijo, Moravsko ali Ogrsko, zadostuje pogled po slovenskih pokrajinah. Slovenci na Štajerskem in Koroškem so izročeni na milost in nemilost nemški zborniški večini. Kako se je godilo v tržaškem deželnem zboru z volilno reformo nas je opomnila zlasti obstrukcija slovenskih poslancev. Facit tega je, da so Slovenci le nekaka neprostopljiva marioneta, da jim je dana s temi mandati le navidezna pravica. Na Kranjskem odločuje zopet skupina nemških veleposestnikov v najvažnejših slovenskih vprašanjih.

Nekega dne, ko so jedli opoldne pri mizi poleg čaja pecivo, je Kolja zahehetal, posvetilo se mu je v oči in vprašal je Lapkina:

„Ali naj kaj povem?“

Lapkin je zardel do ušes in ugriznil v servjeto mesto v pecivo. Ana Semjonovna je skočila s stola in hitela v sosednjo sobo.

Tako se je godilo našima znancema do konec avgusta, ko je prosil Lapkin za roko Ane Semjonovne. O kako srečen je bil ta dan! Ko je opravil Lapkin pri starših Ane Semjonovne je bila njegova prva pot v vrt, da poišče Koljo. Ko ga zagleda, bi mu stopile skoro solze veselja v oko: malopridnega fanta je držal za uho. Kmalu na to je prišla še Ana, ki je tudi hitela, da poplača Koljo. Prijela ga je za drugo uho. In treba bi bilo videti samo žareče lice obeh zaljubljenca, ko je Kolja jokajoč prosil:

„Moja preljuba, predobra, golobčeka ... saj ne bom več! Av, av! Odpustita mi!“

In potem sta si priznala drug drugemu, da ves čas, kar sta zaljubljena v drug drugega, nista imela tako prijetnih občutkov, kakor ko sta vlekla porednega fanta za uhlji.

Niso ta dejstva posmeh čutu pravičnosti? Reorganizacija deželnih zborov, oz. odstranitev njih in nadomestitev narodnostnih zborov je prvi korak k dosegu zdrave in poštene uprave v Avstriji, ako je naši vladi ravno kaj ležeče na tem imenu.

Razumljivo je, da je tudi dolžnost vseh strank, da vzamejo v svoj program korenito reformo deželnih zborov, kajti brez boja ni dala vlada narodom še nikdar, kar jim gre po človeški in božji pravici.

Splošna in enaka volilna pravica na Ogrskem.

Tedaj, ko se je izrekel vladar za splošno in enako volilno pravico na Ogrskem, je gromelo v vseh ljudskih časopisih tostranske državne polovice: kar je za Ogrsko dobro, mora biti tudi za Avstrijo. In res se je vlada vdala, in sam vladar je postal čez nekaj mesecev pristav volilne reforme i v Avstriji.

In zdaj se je zgodil čudež: v Avstriji že imamo volilno reformo, pripravljamo se že na volitve na novi podlagi — na Ogrskem pa o volilni reformi vse molči! Stvar je docela naravna. Splošna in enaka volilna reforma na Ogrskem bi spravila na noge na tisoče do sedaj mrtvih narodnih volilcev; svet bi ostrmel, kajti več kot polovica glasov bi bila nemadžarska. In tega se Košutovci od sile boje. Oni ki so hodili po celem svetu, ki pišejo v vse svetovne liste, prepotovali celo Ameriko, imeli predavanja na oceanskih parnikih — ti ki so vedno govorili o Ogrski kakor da je tam en sam madžarski narod, ki je teptan po Dunaju, bi stali razkrinkani, kajti tako brezobzirno, kakor delajo Madžari z Ogrskimi Nemci, Slovani in Romuni v Avstriji še s nobenim narodom niso delali.

Na milijone živi na Ogrskem nemadžarskih narodov, a madžarska oholet je tako velika, zvitost tako nesramna, da pravijo, da je na Ogrskem samo en narod, t. j. madžarski, pač pa je več ljudstev, ki govorijo druge jezike.

Zahteva po splošni in enaki volilni pravici na Ogrskem je sicer zdaj malo potihnila, ker so jo potisnili v stran drugi dogodki, tako razni škandali in zdaj brezplodna nagodbena pogajanja, ki se vlečejo brez konca in kraja — ali te zahteve ni mogoče trajno staviti z dnevnega reda.

V sredo se je vršil na Dunaju prijateljski sestanek socialnopolitičnega društva na čast na Dunaju se mudečemu bivšemu ogrskemu ministru za notranje zadeve, Kristofiju, ki je vrgel kot prvi s strani vlade proti Košutovcem kot bojno kopje zahtevo po splošni in enaki volilni pravici. In pri tej priliki je imel Kristofij jako zanimiv govor, v katerem je dejal med drugim:

„Mi na Ogrskem gledamo seveda skozi debelo meglo prve obrise „obljubljene dežele“, še vedno čakamo, da za-trobijo pozavne, pod katerih glasu se razsuje zidovje Jerihe. Kdaj zadone pozavne? Kdaj naznanijo, da je prišel tudi za Ogrsko čas socialne osvoboditve? In ne bo morda prepozno? Se ni bati, da razpade zidovje Jerihe ne vsled glasov uradnih rogov, ampak vsled bučnega ljudskega arda! To so vprašanja, na katera ne vem odgovora. Eno pa vem gotovo: da se zahteve po splošni in enaki pravici tudi na Ogrskem ne da nič več udušiti.“

Atentat v Bolgariji.

Razmere v Bolgariji so že dalj časa jako napete. Ljudstvo stopa vedno odločneje v opozicijo proti vladi. Trn v peti pa je bil svobodoljubnim Bolgarom ministrski predsednik Dimitrij Petkov. In zdaj javlja brzjav, da je bil Petkov v torek proti večeru žrtev atentata. Neki 23 letni neznan človek je streljal nanj iz samokresa. Dva krogli sta zadeli, tretja je šla v zrak. S prvo je bil ranjen Petkovov spremljevalec, sedanji trgovski minister v levico, druga se je zadržala Petkovu v lopatico. Nekaj minut kasneje je Petkov izdihnil.

Pod sedanjim knezom, bivšim nemškim princem Ferdinandom Koburškim, je to v Bolgariji že četrti atentat na ministre. Leta 1891. je padel Veliškov pod kroglo, ki je bila namenjena Stambulovu. Leta 1895. je bil posekan z jataganom Stambu'ov, leta 1902. je postal žrtev atentata tedanji naučni minister in zdaj je padel tudi Petkov.

Petkov je oral v svoji mladosti še zemljo na domačiji svojega očeta-kmeta; leta 1877, komaj 20 let star, se je vdeležil rusko-turške vojske, kjer se je bojeval na strani Rusov. Pri groznih spopadih v Šipka prelazu (mu je pre-strelila krogla levico, da so mu morali roko odrezati. Po vojski je dobil — mladi mož ni imel nobenih šol; razen bolgarskega je govoril le še francoski prav slabo — službo pisarja v notranjem ministrstvu. Pa kmalu je bil odpuščen, ker je razmnožil neko proklamacijo, naperjeno proti tedanjemu bolgarskemu knezu Aleksandru Batenberškemu.

Ta odslovitev je bila za nadaljno življenje Petkovo odločilna: podal se je v politiko. Hitro je to napredoval, leta 1903. je postal naučni minister, lani ministrski pred-sednik.

Po svojem nastopu in delovanju je imel mnoge sličnega z ruskimi činovniki: bil je brezobziren do skrajnosti, reakcionaren; v politiki je podpiral vse avstrijske in turške težnje — zato je bil tudi velik zaupnik kneza Ferdinanda. V debatah z nasprotniki je postal prerad žaljiv,

in ker je imel moč, je hotel imeti tudi pravico! Kar se mu ni prostovoljno uklonilo, je potlačil s pestjo ob tla: s štrajkujočimi železničarji se dva meseca ni hotel pogajati, ker je menil, da jih s stradanjem užene; ko so bile lani o priliki otvoritve narodnega gledališča v Zofiji velike demonstracije proti knezu, je dal Petkov glavne udeležnike, visokošolsko mladino zgrabit in jo vtakniti v vojaško suknjo, univerzo je ukazal zapreti, profesorje je pa vse odeslovil.

Vsi ti zadnji dogodki so izzvali seve velik hrup v vsej deželi. V žerjavici je vlival olje — ni čuda, če je tako vzplamtel. Vršili so se povsodi veliki mitingi (tabori) proti vladi; tak velik miting je bil tudi v Zofiji 3. t. m. Ostro so nastopali govorniki proti Petkovu — in danes je mež že mrtev.

Ali ima atentator še sokrivce, ob uri ni dognano. Pri zaslišanju je izpovedal, da je hotel ošvoboditi Bolgarijo tega moža.

Izredni dogodki v Rusiji!

Buska vlada je izdala vsem svojim pristojnim oblastem tajno okrožnico, v kateri naznanja, da se pripravljajo izvenredni dogodki, ki zahtevajo morda mobilizacijo cele armade.

Ta okrožnica tudi jako potrjuje mnenje gotovih krogov, da se peča ruska vlada z mislijo razpustitve dume.

Naravno, ako spričo takih vesti ruski državni papirji na borzah neprestano, včasih celo rapidno padajo. Zlasti nezaupni so na pariški borzi.

Kadetje.

Liberalna agitacija v Rusiji sega nekako med leto 1880. in 1888., ko se je ustanovila „Zemska Zveza“ (Zemskij sojuz). Ker so bili vsi količjak opozicionálni listi v Rusiji strogo prepovedani, je izdajala ta Zveza svoje glasilo „Volnoje Slovo“ (Svobodna Beseda) v Švici, odkoder ga je na skrivnem utihotapljal v Rusijo ravno tako, kakor so delali to neštevilni drugi v Parizu, Londonu... zahajajoči listi in buljeteni raznih strank.

Cilj te struje je bila politična svoboda, ki bi slonela na avtonomiji občine, okrajev in province. Rusija naj ostane ena politična celota, a se razdeli na province po narodnostih. Vsaka provinca imej svoj zbor in cela država svoj skupni zvezni zbor. Precej na istem stališču je stala „Stranka Ljudskih Pravice“, ustanovljena 1890, a je prežvela samo dobo šestih let.

Med tem so spričo vladnega terorizma napredovale vedno bolj radikalne stranke in liberalno gibanje je bilo potisnjeno v stran. Ni čuda, vsa mladina je hotela biti radikalna, bojevala se je z neprimerno požrtvovalnostjo — in tega od več ali manj zmernih voditeljev liberalne misli ne moremo tirjati. Nekaj časa je bila vsa ruska javnost pod utisom političnega radikalizma, ki sam na sebi ne pomenja nič drugega, nego neumorno prodiranje brez pomsleka, kako in kam. Teroristi, izšli iz stranke socialistov-revolucionarjev, združenih po 10—12 v takozvanih „bojevajih organizacijah“ so obračali vso pozornost nase s svojimi groznimi čini osvete nad vladnimi birokrati.

Ko se je polegel prvi vihar tega političnega radikalizma, so prišli zopet nekdanji politični, v tem času v ozadje potisnjeni elementi na dan.

Tako se je ustanovila pred štirimi leti organizacija ruskih liberalcev „Sojuz Osvoboždenja“. Do jeseni 1894. so izdelali projekt nove ruske ustave, ki sloni na demokratizmu. Zato se imenujejo Ustavoverni (konstitucionalni) Demokratje, s kraticami K. D. — ali kakor se jih splošno imenuje kadetje.

Svoj program so izdali pod vodstvom Petra Strujeva v Peterburgu in Parizu. Francoski izvod broji 138 strani in obsega predgovor Strujeva, predgovor sestavljavnega odbora in „Osnovni zakoni Ruske Države“. Načrt ruske ustave izdelan po konstitucionalnih demokrati.

Priznati moramo, da je ta osnutek mnogo bolj medel in nazadnjaški, kakor so bili programi, objavljeni v ženevski „Svobodni Besedi“. Ne govore več o federaciji in enakopravnosti vseh narodov v Rusiji ne priznajo, četudi pravijo na drugem mestu, „da so si vsi ruski državljani pred postavo enaki in da razlike po rojstvu in veri ne morejo imeti nobenih posledic na meščanske ali politične pravice oziroma dolžnosti.“ Pod pritiskom razmer in nastajajoče narodnostne zavednosti raznih narodov v Rusiji pa so se nekoliko udali. Na svojem strankarskem kongresu 1905. so sicer odstavili vprašanje narodne enakopravnosti z dnevnega reda, češ, da ni vprašanje „času primerno“, izrekli pa so se za nekako samostojnost Poljske, Litavske, Transkavkazije in na pritisk ukrajinskih poslancev z zemstev tudi za samostojnost Ukrajine. Drugače pa so na stališču dosedanjih gubernij za „katere govori 40letna praksa, navada in tradicija“.

Vendar moramo priznati, da so vzlele mnogim hibam — ki jih odpravi čas in nove potrebe — kadetje v dumi jako simpatična stranka. Svoj ugled in vpliv imajo zahvalju največ veliki inteligenci posameznih mož, ki jih imajo v svoji sredi, od katerih jih je le malo, ki še niso občutili vladnega preganjanja. Saj je znano, da so šli nekateri kadetje v prvo dumo naravnost iz — ječe.

Dnevne vesti

a) domače.

— **Ljubljanski magistrat in klerikalci.** Pod tem naslovom priobčil je „Slov. Nar.“ od 8. marca t. l. notico, ki nam jasno kaže, kak nečuten terorizem vlada v uradih, kjer so liberalni velikaši gospodarji, ki nam pa tudi dokazuje, da mora biti ravno na magistratu mnogo gnilega, ker bi se drugače gospodje gotovo ne drznili javno v listu žugati s svojim terorističnim postopanjem. Gospodo na magistratu pa vprašamo, kako si neki oni mislijo, da naj drugače pride resnica v javnost, če ne po nižjih uradnikih ki v svoji poštenosti z ogorčenjem gledajo na sistem, ki je ondi v navadi? Resnica pa mora na dan in javnost ima pravico do nje!

Če mislijo gotovi gospodje, da je magistrat res njihova „trdnjava“, ki ima braniti njihove koristi, če mislijo, da se bojo posluževali uradništva kot slepega orodja v obrambo te „trdnjave“ pred „sovražnikom“, kakor imenujejo javnost, se jako motijo. Tudi mi imamo že materijala zbranega, ki bo pojasnil položaj v pravi luči, iz katerega se bo spoznala zgodovina različnih zavoženih javnih naprav v mestu, zgodovina postanka nekaterih denarnih zavodov, zgodovina regulacije uradniških plač itd. Morda bo pri tem raz kako glavo zginit sij svetosti; javnost bo pa saj na jasnem, in to bo več vredno. Magistratne uradnike pa pozivljamo, naj se ne udajo nečutenemu terorizmu, najmanj naj si pa dajo diktirati političnega prepričanja. Organizacija jih napravi vsemogočne in tvarja najboljšo protitežo protimagistratnemu absolutizmu. Naj torej storijo, kar bo le njim samim v korist.

— **„Rdeči prapor“** se je prvi spodtaknil ob program, ki smo ga objavili v „Novi Dobi“ dne 6. marca. Program, ki nima na sebi pečata socialne demokracije, zanj seveda ni program. V svoji naivnosti smatra načela za popolnoma nepotrebna v programu; on namreč itak vedno pravočasno dobiva navodila in ukaze od najvišjega poveljstva, kaj da je v posameznem slučaju storiti. Da so pod takimi pogoji načela odveč, je umevno. Posebno čudno se pa gotovo zdi „Rd. prap.“, da ta svoja načela predlagamo javnosti. Tega seveda njegova in še marsikatera druga stranka ne mara storiti, vzroki so umevni. Prijavili smo osnovne točke našega programa kot odgovor na mnoga došla vprašanja. Podali smo podlago vsemu našemu delu, smer našega stremjenja. Preko teh točk, ki značijo naš načelni program, ne bomo šli nikdar in nikjer. V okvirju teh osnovnih točk sestavljen je delavni program gospodarske stranke. Kakor je bilo že v isti številki „Nove Dobe“ omenjeno, objavili bomo ta program dela šele, ko ga odobri shod zaupnikov.

— **Pri „Slov. Narodu“** so dobili socialisti, ki jim polni predale z razpravami o socializmu. Kak pomen in namen imajo ti članki, ni prav jasno. Ali hočejo priverst socialiste v liberalni tabor, ali pa narobe, ali so samo informativnega pomena — to je končno vse enako. Toda nekaj lahko pribijemo iz zadnjega takega članka. Na koncu tega članka stoji namreč, da narodne združbe so zgolj posnemanje enakih socialno-demokratskih organizacij in niso ničesar drugega kakor agitacijska društva pod raznimi imeni nastopajočih ekstremno nacionalnih strank. Ta stavek je napisan do pičice na kožo „narodnih socialcev“ naše liberalne stranke, ki jih ravno tisti „Slov. Nar.“ eno številko prej kuje v zvezde in ki naj se sedaj zahvalijo „Slov. Narodu“ na njegovi prijaznosti, da je tako lepo razkril njihove namene.

— **„Ljudska knjižnica“.** Iz akademičnih krogov se nam piše: Klerikalni krogi v Ljubljani izdajajo zbirke povesti pod naslovom „Ljudska knjižnica“. Največ so to prevodi iz drugih jezikov. Tako so tudi naprosili nekega dunajskega akademika, da jim preskrbi prevod neke angleške povesti. Obljubili so mu izplačati honorar že lani, a dasi je delo že davno v rokah vodstva pri „L. K.“, vendar fant, ki biva v veliki stiski, sigurno računajoč na dano besedo, še danes razen nekaj kron ni ničesar prejel. Znano mi je, da mu na ponovne prošnje niti odgovorili niso. Zopet je pisal eden mojih znancev, ki je čul o stvari, sam iz lastnega nagiba vodstvu tega podjetja, naj izplača vendar v veliki stiski se nahajajočemu dijaku pogodjeni honorar. A „L. K.“ se izgovarja na slabo razpečevanje, dalje da ni knjiga še dotiskana itd. Sami izgovori, ki vendar prevajalec ne morejo brigati. Prosim Vas za priobčitev tega poročila — ako se s tem posreči, izvojevati ubogemu dijaku trdo zasluženi honorar, sem svoj namen, zateči se v svrhe pomoči svojemu tovarišu v javnost, dosegel.

— **Zaupnik klerikalne stranke** nam piše iz novomeške okolice: „Slovenec piše v 57. št. tako-le: „vsak kandidat je kandidat cele stranke. Zato nastavlja kandidate zaupni shod za celo deželo, ne pa posamezni okraj“. — V tem stavku določeno načelo nasprotuje demokratičnim načelom. Sicer pa so bili na zaupnem shodu S. L. S. imenovani kandidati že prej nastavljeni in povabljeni zaupniki smo imeli le pravico temu pritrditi. To je, kar sem hotel pribiti za danes.“

— **Vzor uradne slovenščine.** Iz svinjaki se cedi v odprtim kanalu glojnice. Proti tem naročilu je pritožba tekom 14 dneh dovoljna. — S takim jezikovnim znanjem se odlikujeta slaboznani Chron, voditelj ljubljanskega okrajnega glavarstva, in njegov zdravstveni poročevalec dr. Pregel, ki je tudi podaril „Sulferajnu“ za novo leto 2 K in to objavil urbi et orbi v znanem listu s cesarskim orlom na čelu. Mož bi bil pametnejše ravnal, če bi si bil kupil za podarjeni znesek slovensko slovnico.

— **Težak porod** je bila državnozborna kandidatura v krško-kostanjeviškem okraju. Končno se je z gotovimi pogoji le odločil, da nastopi g. dr. Janko Hočevar kot kandidat slovenske ljudske stranke. Dolgo je trajalo, preden sta se sopogodnika zedinila. Kdo je bil za mešetarja? — V logaško-idrijskem okraju je oglašil svojo kandidaturo na program narodno-napredne stranke g. Ivan Gruden, ki ima za svojo osebo mnogo pristašev in zaslonbe.

— **Samega sebe razstrelili** se je v sredo 13. t. m., v Idriji, z dinamitom upokojeni rudar Peter Lapajne. Zjutraj ob 7. uri je šel pred hišo, kjer je izvršil samomor. Našli so ga sedečega s prekrizanimi rokama, a skoraj brez glave, ker mu jo je na drobne kosce razgal dinamit. Nesrečnik je bil vdan alkoholu in je mogoče izvršil samomor v hipni blaznosti. Star je bil 62 let.

— **Pozor!** „Gottscheer Bote“ z vidno zadovoljnostjo poroča, da se je posrečilo Kočevarjem pri volitvi občinskega odbora za občino Dobljici dne 28. m. m. dobiti od 26 odborniških mest 12 in na mesto prejšnjih odločnih Slovencev, spraviti zmerne. „Heil“, kliče poročevalec tujim volilcem iz sosednjih kočevarskih občin, kateri so prihiteli na pomoč. Občina Dobljici pri Črnomlju šteje po zadnjem ljudskem štetju 672 Slovencev in 264 Kočevarjev. V zadnjem desetletju se je število Kočevarjev neprimerno pomnožilo največ po zaslugi sulferanjske šole v Maueren. Naj Slovenci v Dobljicah in okolici pravočasno poskrbijo, da ne zavičajo v njih občini jednake razmere kakor v Dragi in na Travi.

— **Ponarejeni tolarji.** Na Dolenjskem je razširjena nova izdaja dvehkronskih (goldinarskih) tolarjev z letnico 1873. Doslej so jih dobili v Metliki, Briljini in na Brodu. Ponarejalcu oziroma izdajatelju ne morejo priti na sled, vkljub pridnemu zasledovanju.

— **Kurji tatovi prijeti.** V Kranju so zaprli zadnje dni celo vrsto kurjih tatov in tatic. Stvar je prišla na dan, ker je eden mladih uzmovičev-pomagačev v stiski moral popustiti svoj klobuk, ki ga je potem izdal. Pokradenih je mnogo kur, bolj pa so še dišali tatovom kapuni in purani.

— **Štiri dni zaprt zaradi mačke.** Minoli teden se je po Domžalah na Kranjskem razširila govorica, da so orožniki odpeljali pomočnika Ferka, ker je menda s sobno puško obstrelil nekega mačka. Lastnik mačka pa je to naznanil orožnikom in zahteval za obstreljenega mačka odškodnino. In res so imeli pomočnika zaprtega od 7. do 11. t. m. zaradi mačka.

— **Iz Dolskega pri Dolu.** (Dopis.) Pretečeni mesec smo imeli občinske volitve. „Novi Dobi“ moramo poročati o dogodkih pri teh volitvah, kajti dokaz so nam, da se politika na deželi pričinja drugače sukati kakor dosihmal. Ni šlo za liberalno in klerikalno stranko, ampak za gospodarsko-napredno in starokopitno. Boj je bil strahovit, zraven še pretep, tako, da bo še sodnija imela opravka; pihače zastoj, kolikor so je hoteli. Za napredek vneta kmetje so se trudili s pomočjo župnika Milerja in nadučitelja Zupana, dasi ta dva nista enega mišljenja, da se ljudstvo nekoliko organizuje, da si ustanovi mlekarno, posojilnico in pletarsko šolo. Pa so gotovi ljudje padli po njih čes, da hočejo občini napraviti ogromnih stroškov. Še celo predsednik katoliškega izobraževalnega društva iz Dola, dasi ima njegova stranka na svojem programu gospodarsko organizacijo, se je s svojimi klerikalnimi pristaši zvezal z nekaterimi liberalci ter naskočil celo zmerne klerikalce in seve tudi nas. Glavni agitator je bil bivši kaplan Smolej iz Dola, začel je gonjo proti obče čislane župniku. Iz maščevanja, ker mu le-ta ni hotel pomagati lanske leto pri občinskih volitvah v Dolu. Ustanovitelj imenovanemu izobraževalnemu društvu v Dolu je ravnoisti kaplan Smolej. Tu vidimo, da to društvo nima namena, ljudstvo v gospodarskem oziru organizovati in izobraziti, ampak hoče, da ostane ljudstvo slepo-ubogljivo, ter da dela to, kar se mu ukaže — četudi je v njegovo škodo.

— **Iz Ihanu.** (Dopis.) Dne 7. t. m. smo imeli ob 1. uri popoldne hud požar, pogorela je posestnici Tereziji Nemec hiša z gospodarskim poslopjem vred. Ogenj bi se bil lahko omejil, ker se poslopja niso držala skupaj, da bi imel Ihan gasilno društvo. Prihitelo je gasit društvo iz daljnega Dola, bilo je pa že prekasno. Rešili so sicer še precej, vendar pa dosti ni bilo mogoče, ker je bilo že vse v plamenu. Pogorelo je mnogo orodja, žita in sena. gotovo je škode kakih 6000 K. Kdaj dobe že v Ihanu prepotrebno gasilno stražo?

— **Ponarejalci denarja.** Pred tržaskimi porotniki se je vršila minulo soboto razprava proti 30 letnemu čevljarju Danteju Bacchelliju iz Bolonje, 40 letnemu delavcu Al. Bombonatiju iz Ferare in 37 letnemu delavcu Ahilu Fortiniju, ker so izdajali ponarejen denar po 100 in 50 lir v Trstu in Ljubljani. Glavni krivec je

bil Bacchelli, ki se je pa izgovarjal, da je dobil denar od nekega neznanca in mislil, da je pravi. Obsojen je bil na dve leti težke ječe. Bombonati in Fortini pa vsak na en teden. Po prestani kazni se iztirajo iz Avstrije.

— **Ogenj.** Dne 6. t. m. zvečer okoli 7. ure je nastal v Krajnivi pri Dutovljah na Krasu velik požar v hiši g. Zlobca po domače Karnjoda. Pogorel je velik hlev, v katerem je imel v eni vrsti dvanajst glav goveje živine in senik, ki je bil nad tistim. Živino so vrli sosede še za časa rešili. Škode utegne biti okoli 4000 K. Kako je nastal požar, ni znano.

— **Kako je lep vojaški stan!** V Trstu se je ustrelil minuli četrtek v vojašnici vojak Ivan Sumraz iz Pulja. Krogla mu je šla skozi srce in hrbet ter obtičala v steni. Sumraz se je baje ustrelil, ker so ga podčastniki vedno tožili pri stotniku. — V Orehovi na Hrvaškem se je ustrelil sanitetni vojak Josip Hečimovič.

— **Po nedolžnem** je bila več časa v preiskovalnem zaporu neka Tončka Nardin iz Bukovice na Goriškem. Obdolžena je bila detomora, pa zdaj se je izkazalo, da je prišel otrok le predčasno na svet. Nam se zdi, da se dá taka stvar hitro dognati in ne gre z raziskavanjem odlašati, pri tem pa obdolženca imeti zaprtega.

— **Tujci med Slovenci.** Za nadučitelja na slovenjebistriški ljudski šoli je imenovan ondotni učitelj Kolletnig, ki je zagrižen nasprotnik Slovencev. Za to mesto je prosilo mnogo starejših, ki imajo mnogo zaslug za šolstvo, a so rodom Slovenci, pa niti v terno niso prišli. Kdaj se zavzamejo naši vodilni krogi energično za take dogodke in jih skušajo preprečiti? Naj bo napor še tako silen, magari zamere na desno in levo — ali treba je storiti takemu preziranjcu Slovencev na slovenski zemlji enkrat konec.

— **Od same polemike se živi** v zadnjem času mariborski tednik „Slovenski Gospodar“. Danes nam došla številka obsega dobro tretjino lista samih napadov na Narodno Stranko na Štajerskem ali pa njeno glasilo „Narodni List“. Prešteli smo notice — našli smo jih 23, v skupni dolžini 3 m 19 cm. Kaj bi vendar pisali „Gospodarjevi“ uredniki, ko bi te stranke ne bilo? Nad 30.000 črk samih napadov v eni številki proti ravnoistemu nasprotniku — takega rekorda, po našem mnenju, še ni dosegel noben list, kar jih je izhajalo dosedaj na Slovenskem. In to se imenuje „v pouk in zabavo“!

— **Brez kruha.** Dne 7. t. m. je v Gradcu povozil vlak brezposelnega pisarja Alojzija Osterca, ki je bil do 14. m. m. pisar pri dr. Brumnu v Ptuj. Osterc je doma v Kokoričih, pristojen pa v Logarovcih, star je 18 let. Sumi se, da je izvršil samomor, ker ni imel službe.

— **Mornar Lukič** iz Sela pri Reki je stopil pred 25 leti kot 14letni deček v mornarsko službo. Zdaj pa je oslepel in ker mu je preti s tem velika beda, si je hotel v tem obupnem položaju končati življenje. Z britvijo si je prerezal vrat, vendar so ga še pravočasno dobili. Rana je sicer smrtonosna, pa ker ni izteklo mnogo krvi, morda nesrečnež ozdravi. Ali reklo se bo le iz ene nesreče v — drugo. Kako potrebno bi torej bilo, da bi se prizadeti krogi brigali za socialne reforme, h katerim prištevamo tudi zavarovanje v slučaju nezgode vseh državljanov.

— **Demon alkohol.** V Dolenji Dragi pri Reki je prišel v soboto popoldne 66letni čevljar Pavel Bezjak pijan domov in se začel prepirati z ženo. Ko je hči Amalija čula v sosednjo hišo vpitje in krik, hitela je domov in našla očeta v zadnjih dihlih pod oknom, mater pa vso ranejo in krvavo. Bezjak je ženo z nožem obklal in se nato vrgele skozi okno I. nadstropja. Morilec in samomrilec je kmalu umrl za poškodbami, ženo so pa prepeljali v reško bolnišnico zdraviti.

— **Elektrarna v Celovcu.** Elektrarno bi radi povečali v Celovcu, pa se mestni očetje ne morejo odločiti, ali naj bi dopolnilno napravo gonila vodna moč ali par.

— **Kaka slast vojaški stan.** V Celovcu se je ustrelil vojak brambovskega polka Anton Iršič iz strahu pred kaznijo.

— **Nesrečna ljubezen.** Dne 3. t. m. popoldne se je ustrelil v domobranski vojašnici v Celovcu domobranski pešec Vršovnik doma iz Radovljice. Zadel se je v srce ter je bil takoj mrtel. Splošno se zatrjuje, da je gnala mladega vojaka nesrečna ljubezen v smrt.

— **Slepa pravica in Koroški Slovenci.** Boginja pravice alikajo z zavezanimi očmi. Stvar ni brez pomena — saj si jo tolmačimo lahko tudi obratno. Kadar gre za koroške Slovence, nima pravica zavezanih samo oči, ampak je sploh tako skrita, da je celo pri belem dnevu, pa išči jo z lučjo v roki nikjer ne vidiš. Pred postavo smo vsi enaki samo na papirju, ne pa tudi na Koroškem. Kakšno spoštovanje si moremo napraviti mi Slovenci v svojih srcih pred tako vlado, je jasno. „Ne ubijaj!“ — je cerkvena in državna postava. In kakor blagoslovlja cerkev vojake pred vojsko, da bi njih puške prinesle smrt čim več nasprotnikom, tako obdaruje tudi državna oblast na Koroškem tiste, ki

so se izkazali prav posebno v pobijanju slovenske narodnosti. Roko v roki s to vlado stopa seveda tudi dežela. Slovenec odpri na Koroškem le usta v slovenskem jeziku — je že po koncu ves Izrael! Sramotni čin o premestitvi slovenskih uradnikov iz Koroške v Trst, ker le-ti uradniki niso hoteli zatajiti in prodati za kosček ljubega kruha svoje narodnosti — je še vsem v spominu. Zdaj je zopet ves Celovec po koncu, ker je novi slovenski odvetnik dr. Müller kar pri prvi obravnavi pred celovskim deželnim sodiščem govoril slovenski. Sednik mu je hotel to zabraniti, dr. Müller pa je odločno branil in zavzemal svoje opravilno stališče. — Slednjič mu je moral senat deželnega sodišča dovoliti rabo slovenskega jezika tudi pri sodnji v Celovcu. Glede šolstva so razmere na Koroškem glede Slovencev naravnost sramotne, izražajo skrajno brutalizacijo slovenske manjšine s strani Nemstva. Seveda so temu mnogo krivi tudi ondotni slovenski politični voditelji — ljudstvo je treba znati pripraviti do tega, da se ne le zaveda svojih v XIX. členu državnoslovnih zakonov zajamčenih pravic, nego jih zna tudi izvajati. Vzemimo samo en primer — ki pa še zdavna ni najbolj kričeč —: šolski okraj Vrba ima po zadnjem štetju 476 Nemcev in 695 Slovencev. A teh 695 Slovencev mora pošiljati svoje otroke v tako šolo, kjer sedi čvetero učiteljev, a ne eden ne zna slovenskega jezika! In vse take stvari se gode v znamenju deželnega klobuka in cesarskega orla!

b) tuje.

* **Krvavi izgredi štrajkočih.** V Belgradu štrajkajo delavci v sladkarni. Ker je najel podjetnik delavcev iz dežele, so hoteli štrajkujoči onemogočiti tem dohod v tovarno. Zasedli so vsa pota. Žandarmerija je bila o nameri poučena, zato je spremljal nove delavce celi eskadron žandarmov na poti v tovarno. Orožnike je vodil poveljnik srbske žandarmerije, naš rojak Vukasović. Štrajkujoče so sprejeli orožniki — kakor pravi poročilo — s strelji iz samokresov, na kar so tudi orožniki ustrelili. Trije delavci so bili pri tem ubiti, več je ranjenih. Enega mrtveca so delavci zgrabili, naložili na voz in ga peljali skozi mesto pred skupščino, kjer so se vršile viharne demonstracije. Tudi po mestu vlada veliko razburjenje. Ministerski predsednik je obljubil strogo preiskavo in dejal, da nima vlada nič proti temu, če vodi preiskavo poseben komite izmed poslancev.

Dunaj — brez kruha. Pekovski pomočniki na Dunaju so stopili preko noči od četrta na petek v štrajk. Zaloga kruha poide v nekaj urah in na spravo med mojstri in pomočniki ni upati, vsaj nakaj časa ne. Delajo le pri malokaterih pekovskih podjetjih, ki so bila pripravljena na zvišanje delavske mezde. Ta podjetja delajo sicer izredno dobro — ali kaj bodo izdelki le-teh za milijonsko mesto Dunaj! Kavarne in gostilne si pečejo kruh za silo doma, ravno tako zasebniki. Najbolj občutno so prizadete — revne rodbine. — Pekovskih pomočnikov je na Dunaju okrog 6000, pekarij okrog 800.

* **Velika eksplozija na bojni ladji.** Na eni največjih in najnovejših francoskih bojnih ladij, imenovani „Jena“, se je zgodila v torek popoldne velika eksplozija. V zadnjem delu ladje so se nahajala ogromna skladišča brezdimnega smodnika. Slučaj je hotel, da se je blizu te shrambe razlezel torpeda in nato se je užgal še smodnik. Ladja se je nahajala v bazenu, iz katerega je bila odstranjena vsa voda, ker so hoteli sprednji del ladje popraviti. Vsled tega je bila velika nevarnost, da se še ostalih shramb smodnika ne užge. Poveljnik neke pet minut daleč usidrane ladje je videl pretečo nevarnost, zato je nameril iz svoje ladje s topom na zatvornico bazena. Granata je napravila na zatvornici ogromno luknjo, skozi katero je drla voda, tako da so se tudi notranji prostori „Jene“ kmalu napolnili z vodo in so bile s tem preprečene nadaljne eksplozije, ki bi znale postati usodnega pomena za ves arzenal, ki se nahaja ob tuloski luk, kjer se je ta nesreča pripetila. — Zadnji del ladje je popolnoma uničen, debele jeklene oklopnače so se vsled hude vročine zvile kakor papir. Ubityh je okrog 100 oseb, mnogo več ranjenih. Slučaj je hotel, da se je nahajala večina moštva ob istem času na prednjem delu ladje in so tako mnogokateri ušli gotovi smrti. Uničena ladja je bila zgrajena pred devetimi leti, prostora je imela za 700 mož, dolga je bila nad 120 m in 21 m široka. Namenjena je bila službi v Sredozemskem morju; indiciranih konjskih sil je imela 16.400. Vsega vkup ima Francija v svojih eskadrah 32 tako velikih oklopnih, kakor je bila „Jena“. Vseh oklopnih pa ima Francoska mornarica 62, ravno toliko jih je v delu. Število vseh bojnih ladij, vračunši 18 podmorskih ladij, pa znaša 480 s 3849 topovi.

Širite in naročajte povsodi „Novo Dobo“! — Zahtevajte list po vseh gostilnah in kavarnah!

Prosveta.

Akademija. Še enkrat opozarjamo na predavanje g. dr. Iso Kršnjavita, profesorja zagrebškega vseučilišča o prosvetnem delovanju frančiškancev, ki bo jutri ob 8. uri zvečer v Mestnem domu.

Gajevo dom. V „Hrvatskem Zagorcu“ čitamo obširen proglas za zidanje „Gajevega doma“ v Krapini, ki naj bi bil kulturno središče tega znamenitega obštajerski meji ležečega trga. Veliki spomini lepih časov vežejo Hrvata in Slovence na ta kraj; zakaj tu se je narodil Lj. Gaj, ilirski probuditelj Jugoslovancev, ki je znal kakor z električno iskro izpremeniti mrtvila svoje dobe v plamen nenačelnega življenja. „Da ni Gaj hrvatskemu narodu dal nič drugega nego budilnico „Još Hrvatska ni propala“, ki je uprav elektrizovala hrvaški narod od gospodske kočice do selskih kolibic, — zadolžil bi bil hrvaški narod na veke. In čez dve leti bo stoletnica njegovega rojstva in za to slavlje naj se dvigne v Krapini „Gajevo dom“. Misel pospešuje doktor Štj. Ortner, ki je sam Krapinčan.

Za ljudsko naobrazbo na Hrvaškem se je počelo zadnji čas živahno delovanje. Vseučiliška mladež in učiteljstvo se zajedno brigata za pouk analfabetov in je učitelj Anderlič izdal poseben abecednik za pouk analfabetov, ki bo služil kot vzorec pri sestavi slovenskega. Ustanovilo se je „Društvo za pučko (ljudsko) prosveto“, ki še šteje veliko število poverjenikov in članov ter ima namen, ustanovljati javne ljudske knjižnice, prirejati predavanja itd.; za svoje člane je počelo pravkar izdajati list „Pučka prosvjeta“ pod uredništvom dr. Stjepana Ortnerja; v prvi številki je n. pr. v posebnem članku razloženo, kako more vsak, kdor zna čitati in pisati, naučiti drugega, da čita in piše, nadalje, kako se je tudi v gospodarstvu reševati golih tradicij, kako naj bo „ves narod ena velika hranilnica“, kako je s Hrvati v Ameriki itd. — Ta demokratsko-socialni pokret je zelo važen in zares „narodni“; samo na ta način more kdaj priti v istini „narod“ do besede proti tujim oblastnikom in inteligenci, katera jih je doslej čisto podpirala; samo na ta način se zgradba narodna postavi na trdna tla. Vseučilišče in akademija znanosti sta višek kulture, a izobrazba naroda sta ji podlaga; oboje se misli baš sedaj združiti v enoto; čitamo namreč, da deluje poseben odbor zagrebških vseučiliških profesorjev z odborom kulturnega „Društva hrvatskega Zmaja“ za ustanovitev ljudske univerze. Vse to so zadostni pojavi, ki obetajo lepih plodov.

Govorilnica.

Gosp. A. Posavec v D. M. v P. Jeli boljše umetno gnojilo Tomaževa žlindra ali razklejana kostna moka je v posameznem slučaju odvisno od zemlje, katero se hoče gnojiti. Za naše kraje v tem oziru še nedostaja poskusov. Pri enakovrednosti smo odločno za kostno moko, ker je vsaj domač pridelek, in imajo od nje rabe tudi domačini koristi.

G. K. M. neodvis. kmet v H. B. Kaj da so narodne dame je težko kar tako na kratko povedati. Večinoma so sedaj že izumrle, če pa še katera živi mora biti že gotovo zelo stara. Kadar pa naša liberalna klika priredi kako elitno veselico nastopajo narodne dame kot stanovi. Tedaj se jim vse klanja in jih saj navidezno časti, prav tako kakor je bilo, ko so bile še žive.

To pa tako blagodejno vpliva na nje, da potem samega veselja še prihodnje dni strašijo v poročilih „Slovenskega Naroda“. Nato se pa vležejo zopet k pokoju in ljudje imajo mir — do prihodnje frakarske prireditve. Kaj da je vzrok, da še v smrti nimajo pokoja, in kako bi se jim tu zasluženi pokoj dal izprostiti — nam ni znano.

Ravnotako tudi ne vemo natanko, kako da so prišle te dame do priimka narodne. Če bi se smelo soditi po stari etimologični razlagi: lucus a non lucendo bi lahko rekli, da se imenujejo narodne ker ravno z narodom nimajo nikakega stika. Tako, kakor n. pr.: Narodni dom, Narodna čitalnica itd.

Gos. J. To. v Colu. Vaša zadeva je res jako zapletena. V končno rešitev pa potrebujemo še nekaj pojasnil. V prvi vrsti nam natanko povejte razmerje sorodstva med Vam in prizadeto deklico. Za omenjeno živino tudi ne vemo, je li konj ali krava.

Gospodična T. V. v Kamniku. Ne zamerite nam naše indiskretnosti, toda mislimo, da morajo to biti le kurja očesa.

Gospod E. K. v Ljubljani. Vaše vprašanje se nam zdi sicer malo predrzno, ker pa hočemo biti skoz in skoz kulantni, ustredi Vam hočemo vsejedno z odgovorom. Samo prosimo Vas, naj ostane stvar popolnoma tajna. V zadnji govornici smo res na nekatero točko odgovarjali, glede katerih nas nihče nič vprašal ni. Ne mislimo pa tega nikdar več storiti, ker nam itak preveč vprašanj prihaja.

Svoji k svojim! Kupujte samo pri narodnih tvrdkah! Trgovci, ne naročajte blaga pri protislovanskih tvrdkah!